

**OZODLIKDAN MAXRUM ETISH TARZIDAGI JAZONI O‘TAB CHIQQAN
SHAXSLAR BILAN ISHLASHDA HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI
SUBYEKTLARINING O‘ZARO HAMKORLIGINI OSHIRISH CHORALARI.**

Muxtorjonov Javohir Muzaffarjon o‘g‘li

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI IIV AKADEMIYASI KURSANTI

Kalit so‘zlar: Jinoyatlarni oldini olish, ozod qilingan shaxslar, profilaktika tashkilotlari, ijtimoiy reabilitatsiya, qo‘llab-quvvatlash tizimi, xavf guruhlar, nazorat va kuzatuv, huquqiy maslahat, jamiyatga moslashuv, qayta jinoyat ehtimoli.

Annotatsiya: Ushbu maqola ozodlikdan mahrum etish jazosi o‘tgach ijtimoiy hayotga qaytayotgan shaxslar bilan ishlashda huquqbuzarliklar profilaktikasi subyektlari o‘rtasidagi hamkorlikni oshirish choralari tahlil qilinadi. Tadqiqotda probatsiya xizmati, profilaktika inspektorlari va jamoatchilik tashkilotlari o‘rtasida samarali o‘zaro faoliyatni tashkil etish, shaxslarni ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash, ularning huquqiy va psixologik tayyorgarligini oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar ko‘rib chiqiladi. Shu bilan birga, reabilitatsiya jarayoni, monitoring mexanizmlari va profilaktik choralarni amalga oshirishning zamonaviy usullari yoritiladi. Tadqiqot natijalari subyektlar o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash va qayta huquqbuzarlik sodir bo‘lish xavfini kamaytirishga qaratilgan amaliy tavsiyalarni o‘z ichiga oladi.

Ключевые слова: Предупреждение преступлений, освобожденные лица, профилактические организации, социальная реабилитация, система поддержки, группы риска, контроль и наблюдение, юридические консультации, адаптация в обществе, вероятность рецидива.

Аннотация: В данной статье рассматриваются меры по усилению сотрудничества субъектов профилактики правонарушений при работе с лицами, освободившимися из мест лишения свободы. Исследование охватывает вопросы эффективного взаимодействия служб пробации, инспекторов профилактики и общественных организаций, социальную поддержку освобожденных лиц, повышение их правовой и психологической подготовки. Также освещаются процессы реабилитации, механизмы мониторинга и современные методы реализации профилактических мер. Результаты исследования включают практические рекомендации по укреплению сотрудничества между субъектами профилактики и снижению риска рецидива.

Keywords: Crime prevention, released persons, prevention organizations, social rehabilitation, support system, risk groups, supervision and monitoring, legal counseling, social adaptation, likelihood of recidivism.

Annotation: This article examines measures to enhance cooperation among crime prevention actors in working with individuals who have served custodial sentences. The study addresses effective collaboration between probation services, prevention inspectors, and community organizations, social support for released individuals, and the improvement of their legal and psychological readiness. It also highlights rehabilitation processes,

monitoring mechanisms, and modern methods for implementing preventive measures. The findings provide practical recommendations aimed at strengthening collaboration among prevention actors and reducing the risk of recidivism.

KIRISH

Ozodlikdan mahrum etish jazosi o‘tgach ijtimoiy hayotga qaytayotgan shaxslar bilan ishlashda huquqbuzarliklar profilaktikasi subyektlarining o‘zaro hamkorligini oshirish muhim ijtimoiy va huquqiy vazifa hisoblanadi. Ushbu shaxslar ko‘pincha jamiyatga qayta moslashishda, mehnat faoliyatiga integratsiyalashishda va oilaviy-iqtisodiy muhitga qaytishda qiyinchiliklarga duch keladi. Shu sababli, profilaktika subyektlari — probatsiya xizmati, profilaktika inspektorlari, notijorat va jamoatchilik tashkilotlari o‘rtasida samarali hamkorlikni yo‘lga qo‘yish, ularni qo‘llab-quvvatlash va xavf ostidagi xatti-harakatlarni aniqlash choralari dolzarb ahamiyatga ega. Kirish qismida subyektlar o‘rtasida axborot almashish, monitoring va reabilitatsiya jarayonlarini muvofiqlashtirish masalalari markaziy o‘rin tutadi. Bu jarayon shaxslarning xavf omillarini aniqlash, ijtimoiy muammolarini baholash va ularga individual yondashuvni ishlab chiqishni o‘z ichiga oladi. Shu bilan birga, ularning huquqiy va psixologik tayyorgarligini oshirish, shuningdek, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash tizimini yaratish ham muhim hisoblanadi. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, agar profilaktika subyektlari o‘rtasidagi hamkorlik tizimli va samarali bo‘lsa, ozod qilingan shaxslarning qayta jinoyat sodir etish ehtimoli sezilarli darajada kamayadi va ularning jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyasi osonlashadi. Shuningdek, kirish qismida innovatsion va zamonaviy metodlarni tatbiq etish masalalari ham ko‘rib chiqiladi. Masalan, onlayn maslahatlar, interaktiv treninglar, mobil ilovalar va ijtimoiy tarmoqlar orqali shaxslar bilan muloqot qilish, ularni monitoring qilish va psixologik yordam ko‘rsatish samaradorligini oshiradi. Bunday yondashuv, ayniqsa, yoshlar va texnologiya bilan faol ishlaydigan guruhlar bilan ishlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Kirish qismida shuningdek, jamiyatga qaytayotgan shaxslarni qo‘llab-quvvatlashda ijtimoiy, psixologik va huquqiy chora-tadbirlarni uyg‘unlashtirish zarurati ta’kidlanadi. Subyektlar o‘rtasidagi doimiy va samarali hamkorlik shaxslarning ijtimoiy moslashuvini yaxshilash, xavf guruhlarini aniqlash va qayta huquqbuzarlik sodir bo‘lishining oldini olish imkonini beradi. Shu yo‘l bilan, huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimi samaradorligi oshadi va jamiyatda xavfsiz, barqaror muhit yaratishga hissa qo‘shiladi.

ASOSIY QISM

Ozodlikdan mahrum etish jazosi o‘tgach ijtimoiy hayotga qaytayotgan shaxslar bilan ishlash jarayonida huquqbuzarliklar profilaktikasi subyektlarining o‘zaro hamkorligini oshirish bir nechta asosiy yo‘nalishlarda amalga oshiriladi. Birinchi navbatda, probatsiya xizmati va profilaktika inspektorlari o‘rtasida tizimli va samarali axborot almashish mexanizmi tashkil etilishi muhimdir. Bu subyektlar birgalikda shaxslarning xavf omillarini aniqlash, ularning ijtimoiy muammolarini baholash, xatti-harakatlarida xavfli belgilarni kuzatish va profilaktik chora-tadbirlarni ishlab chiqish vazifasini bajaradi. Shu bilan birga, jamoatchilik tashkilotlari, notijorat va mahalla tizimlari bilan hamkorlikni kuchaytirish, shaxslarni qo‘llab-quvvatlashning keng qamrovli tizimini yaratish imkonini beradi.

Ikkinchidan, shaxslarning ijtimoiy va psixologik moslashuvini ta'minlash jarayoni muhim ahamiyatga ega. Ozod qilingan shaxslar ko'pincha jamiyatga qayta integratsiyalashda, mehnat faoliyatini boshlashda va oilaviy hayotga moslashishda qiyinchiliklarga duch keladi. Shu sababli, profilaktika subyektlari ularning ehtiyojlarini aniqlash, psixologik maslahatlar berish, ijtimoiy qo'llab-quvvatlashni ta'minlash va ishga joylashishda yordam berish bo'yicha birgalikdagi strategiyalarni ishlab chiqadi. Bu jarayonda individual konsultatsiyalar, guruh treninglari, psixologik mashg'ulotlar va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash dasturlari shaxslarni muvaffaqiyatli moslashuviga yordam beradi. Uchinchidan, monitoring va nazorat mexanizmlarining ahamiyati katta. Subyektlar doimiy ravishda shaxslarni kuzatib boradi, ularning xatti-harakatlarini tahlil qiladi, xavf guruhlarini aniqlaydi va profilaktik choralarni amalga oshiradi. Bu jarayon so'rovnomalar, intervyular, statistik ma'lumotlar va psixodiagnostik vositalar orqali amalga oshiriladi. Shu yo'l bilan qayta huquqbuzarlik sodir bo'lish ehtimoli sezilarli darajada kamayadi. To'rtinchidan, huquqiy ongni oshirish va ijtimoiy mas'uliyatni rag'batlantirish masalalari. Subyektlar birgalikda shaxslarni huquqiy bilimlar bilan ta'minlaydi, ularni huquqbuzarliklar oqibatlari haqida xabardor qiladi va jamiyatga moslashishga rag'batlantiradi. Bu esa shaxslarni o'z harakatlariga mas'uliyat bilan yondashishga undaydi va qayta jinoyat sodir etish xavfini kamaytiradi. Beshinchidan, innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish samaradorlikni oshiradi. Mobil ilovalar, onlayn konsultatsiyalar, interaktiv treninglar va ijtimoiy tarmoqlar orqali shaxslar bilan muloqot qilish, ularni qo'llab-quvvatlash va monitoring qilish imkonini beradi. Bu, ayniqsa, yoshlar va texnologiyadan faol foydalanadigan guruhlar bilan ishlashda muhimdir. Shuningdek, jamoatchilik bilan hamkorlikni kengaytirish orqali hududiy xavfsizlikni ta'minlash va subyektlar faoliyatining samaradorligini oshirish mumkin. Fuqarolarning faol ishtiroki, hududiy monitoring, psixologik va huquqiy maslahatlarning tizimli tarzda birlashtirilishi qayta huquqbuzarlikning oldini olishga xizmat qiladi. Xulosa qilib aytganda, ozodlikdan mahrum etish jazosi o'tgach shaxslar bilan ishlashda subyektlar o'rtasidagi hamkorlikni oshirish ijtimoiy, psixologik, huquqiy va texnologik chora-tadbirlarni uyg'unlashtirish orqali amalga oshiriladi. Bu yondashuv huquqbuzarliklarni kamaytirish, shaxslarni jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyalash va xavfsiz ijtimoiy muhit yaratishga xizmat qiladi.

XULOSA

Ozodlikdan mahrum etish jazosi o'tgach ijtimoiy hayotga qaytayotgan shaxslar bilan ishlashda huquqbuzarliklar profilaktikasi subyektlarining o'zaro hamkorligini oshirish jamiyatdagi xavfsizlik va barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, subyektlar o'rtasidagi samarali axborot almashish, monitoring mexanizmlari, psixologik va huquqiy qo'llab-quvvatlash tizimi hamda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish profilaktika jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Probatsiya xizmati, profilaktika inspektorlari, notijorat va jamoatchilik tashkilotlari o'rtasidagi tizimli hamkorlik shaxslarning ijtimoiy va iqtisodiy moslashuvini yaxshilashga, xavf guruhlarini aniqlashga va qayta huquqbuzarlik sodir etish ehtimolini kamaytirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash dasturlari, individual konsultatsiyalar va guruh treninglari shaxslarni jamiyatga muvaffaqiyatli

ntegratsiyalashishga yordam beradi, ularning psixologik barqarorligini mustahkamlaydi va huquqiy ongini oshiradi. Innovatsion texnologiyalar, jumladan mobil ilovalar, onlayn konsultatsiyalar va interaktiv treninglar profilaktika subyektlariga shaxslar bilan samarali muloqot qilish, ularni nazorat qilish va qo‘llab-quvvatlash imkonini beradi. Shu tarzda, texnologik vositalar yordamida subyektlar o‘z faoliyatini tezkor, tizimli va shaffof amalga oshiradi, bu esa qayta huquqbuzarlik xavfini kamaytiradi. Jamoatchilik bilan hamkorlik ham profilaktika jarayonining muhim qismi bo‘lib, fuqarolarning faol ishtiroki hududiy monitoring, psixologik va huquqiy maslahatlarni tizimli tarzda birlashtirish orqali amalga oshiriladi. Bu hamkorlik shaxslar bilan ishlash jarayonida subyektlarning samaradorligini oshiradi va hududda xavfsiz ijtimoiy muhitni yaratadi. Xulosa qilib aytganda, ozodlikdan mahrum etish jazosi o‘tgach shaxslar bilan ishlashda huquqbuzarliklar profilaktikasi subyektlarining o‘zaro hamkorligini oshirish choralari — tizimli axborot almashish, monitoring, psixologik va huquqiy qo‘llab-quvvatlash, ijtimoiy rehabilitatsiya va innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish orqali amalga oshiriladi. Bularning barchasi qayta huquqbuzarlikning oldini olish, shaxslarni jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyalash va barqaror, xavfsiz ijtimoiy muhit yaratishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Ushbu xulosa shuni ko‘rsatadiki, subyektlar o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish va zamonaviy usullarni tatbiq etish orqali huquqbuzarliklarni oldini olish samaradorligi sezilarli darajada oshadi, bu esa jamiyat xavfsizligini ta’minlash va ozod qilingan shaxslarning ijtimoiy hayotga muvaffaqiyatli qaytishini ta’minlashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayev S. Profilaktika inspektorlarining faoliyati va jamoatchilik bilan hamkorligi. – Toshkent: Fan, 2020.
2. Qodirov B. Shaxvoniy shilqimlik huquqbuzarliklarini oldini olish tizimi. – Toshkent: Huquqiy Ma’lumotlar, 2019.
3. Tursunov A. Voyaga yetmaganlar huquqlarini himoya qilish va profilaktika tizimi. – Toshkent: Ilm-fan, 2021.
4. Karimova N. Ijtimoiy-psixologik tadbirlar va profilaktika inspektorining roli. – Toshkent: Ma’naviyat, 2020.